

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN 1857-7059

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2012
YEARBOOK
2012**

ГОДИНА 3

VOLUME III

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Виолета Димова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска ПРАКТИЧНИ ИДЕИ ЗА ПРЕДАВАЊЕ (начини како да се добие фидбек -повратна информација од студентите) Biljana Ivanovska, Ph.D. PRACTICAL IDEAS FOR TEACHING (HOW TO OBTAIN STUDENTS FEEDBACK)	9
м-р Весна Коцева, м-р Татјана Уланска ПОТРЕБА ОД ВОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИ ЗА ОБРАБОТКА НА ИНПУТ НА ЧАСОТ ПО НЕМАЈЧИН ЈАЗИК Vesna Koceva M.A., Tatjana Ulanska M.A. THE NEED FOR INTRODUCTION OF ACTIVITIES FOR INPUT PROCESSING IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES	13
д-р Нина Даскаловска, д-р Билјана Ивановска ЛЕКСИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА Nina Daskalovska Ph.D., Biljana Ivanovska Ph.D. LEXICAL COMPETENCE	19
д-р Брикена Џафери, д-р Гезим Џафери ПРЕЧКИ ВО УЧЕЊЕТО И УСВОЈУВАЊЕ НА ВТОР ЈАЗИК Brikena Xhaferri Ph.D., Gezim Xhaferri Ph.D. LEARNING DISABILITIES AND SECOND LANGUAGE ACQUISITION	33
м-р Марија Тодорова, м-р Даринка Маролова НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА КАКО ТРАНСКУЛТУРНА КАТЕГОРИЈА Marija Todorova M.A., Darinka Marolova M.A. NON-VERBAL COMMUNICATION AS A TRANSCULTURAL CATEGORY ..	39
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева, Ана Ѓорѓева ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ИГРА Emilija Petrova Gjorgjeva Ph.D, Ana Gjorgjeva LEARNING FOREIGN LANGUAGE THROUGH GAME	43
м-р Јане Јованов, Елена Тупаревска КОРИСТЕЊЕ НА ВИДЕОМАТЕРИЈАЛИ ВО ПОЧЕТНАТА ЕТАПА НА ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК Jane Jovanov M.A., Elena Tuparevska THE USE OF VIDEO MATERIALS IN EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING	55

д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска ПЕРСОНАЛИЗАЦИЈАТА ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК НЕ Е САМО НАУКА, ТУКУ И УМЕТНОСТ Biļjana Ivanovska, Ph.D., Nina Daskalovska, Ph.D. PERSONALIZATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IS NOT ONLY SCIENCE BUT ART AS WELL.....	65
м-р Марија Тодорова СЕМИОТИЧКИ АСПЕКТ И СИСТЕМНОСТ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ДЕЛ ОД НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС Marija Todorova M.A. SEMİOTIC ASPECT OF THE SPANISH LANGUAGE AND THE LANGUAGE AS A SYSTEM IN THE TEACHING PROCESS	69
м-р Весна Коцева КООПЕРАТИВНОТО УЧЕЊЕ КАКО МЕТОД ЗА РАЗВИВАЊЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ ВЕШТИНИ Vesna Kocева M.A. COOPERATIVE LEARNING AS A METHOD FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE SKILLS	77
д-р Нина Даскаловска МЕНТАЛЕН ЛЕКСИКОН Nina Daskalovska, Ph.D. MENTAL LEXICON	83
д-р Снежана Ставрева Веселиновска ЗОШТО ДЕЦАТА ПОМИНУВААТ ПОМАЛКУ ВРЕМЕ ВО ПРИРОДНАТА СРЕДИНА Snezana Stavreva Veselinovska Ph.D. WHY CHILDREN SPEND LESS TIME OUTDOORS	95
м-р Загорка Донска ЗАСТАПЕНОСТА НА МОРАЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ (ПРЕДМЕТНА НАСТАВА) ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА Zagorka Donska, M.A. THE PRESENCE OF THE MORAL VALUES IN THE TEXT-BOOKS OF MACEDONIAN LANGUAGE IN THE PRIMARY EDUCATION IN REPUBLIC OF MACEDONIA	107
м-р Мима Костова КОМПАРАТИВНИОТ ПРЕГЛЕД НА МЕРКИТЕ ПРОТИВДЕВИЈАНТНОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО МИНАТОТО И ДЕНЕС Mima Kostova M.A. COMPARATIVE REVIEW OF THE MEASURES AGAINST DEVIANT PUPIL BEHAVIOR IN THE PAST AND NOWADAYS	115

м-р Даринка Маролова КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ Darinka Marolova M.A. CONSECUTIVE INTERPRETATION	123
м-р Јована Караникиќ ПРЕДИЗВИК И ПРЕВОДЛИВОСТ НА ТОПОНИМИТЕ: СТАРАТА ЧАРШИЈА И БИТ-ПАЗАР ВО ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРЕВОДИ НА СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКАТ КНИЖЕВНОСТ. Jovana Karanikik M.A. THE CHALLENGE AND THE TRANSLATABILITY OF THE TOPONYMES: STARA CARSIIJA AND BIT-PAZAR IN THE ITALIAN TRANSLATIONS OF THE MACEDONIAN CONTEMPORARY LITERATURE	129
м-р Даринка Маролова, Костадин Голаков УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТОЛКУВАЧОТ Darinka Marolova M.A., Kostadin Golakov INTERPRETER'S ROLE AND IMPORTANCE	137
д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Biljana Ivanovska Ph.D., Nina Daskalovska Ph.D. MODAL PARTICLES IN THE GERMAN LANGUAGE AND THEIR MACEDONIAN COUNTERPARTS	145
м-р Драгана Кузмановска, м-р Биљана Петковска ИМЕНСКИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО КОМПОНЕНТАТА ЗООНИМИ РАЗГЛЕДУВАНИ ВО МАКЕДОНСКИОТ, ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК. Dragana Kuzmanovaska M.A., Biljana Petkovska M.A. NOUN PHRASES WITH ZOONYM COMPONENTS IN MACEDONIAN, GERMAN AND ENGLISH	151
д-р Марија Кусевска ЗА ПОИМОТ ЛИЦЕ ВО ПРАГМАТИКАТА Marija Kusevska Ph.D. ON THE NOTION OF <i>FACE</i> IN PRAGMATICS	157
д-р Марија Леонтиќ АТАТУРК, ТУРСКИОТ ЈАЗИК И АЛФАБЕТСКАТА РЕФОРМА Marija Leontik, Ph.D. ATATURK, TURKISH LANGUAGE AND THE ALPHABETIC REVOLUTION.	167
д-р Октај Ахмед ТРЕТОСЛОЖНИОТ И ДИСТИНКТИВНИОТ АКЦЕНТ ВО ТУРСКИТЕ ГОВОРИ ОД ОХРИДСКО-ПРЕСПАНСКИОТ РЕГИОН Oktaj Ahmed Ph.D. THIRD-SYLLABLE AND DISTINCTIVE STRESS IN THE TURKISH DIALECTS OF OHRID-PRESPA REGION	175

- д-р Виолета Николовска**
ЛИТЕРАТУРНИТЕ ЈАЗИЦИ ВО СОВРЕМЕН КОНТЕКСТ
Violeta Nikolovska Ph.D.
STANDARD LANGUAGES IN CONTEMPORARY CONTEXT 183
- д-р Ранко Младеноски**
ДЕЛАТА НА МАЖОВСКИ, ЦЕПЕНКОВ И ПРЛИЧЕВ
ЗА АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ
Ranko Mladenoski, Ph.D.
THE WORKS OF MAZHOVSKI, CEPENKOV I PRLICHEV RELATED TO
ALEXANDER III OF MACEDON 189
- д-р Јованка Денкова, д-р Махмут Челик**
„ОЧЕРКИ БЕЛГРАДА“ ОД КОНСТАНТИН ПЕТКОВИЧ –
АВТЕНТИЧНО СВЕДОШТВО ЗА МЕШАЊЕТО НА КУЛТУРИТЕ НА
БАЛКАНОТ
Jovanka Denkova Ph.D, Mahmut Celik Ph.D
„THE OUTLINE OF BELGRADE“ BY KONSTANTIN PETKOVICH - AN
AUTHENTIC TESTIMONY OF THE MIXTURE OF CULTURES ON THE
BALKANS 197
- м-р Ева Велинова**
ПОЛИТИЧКАТА МИСЛА И КНИЖЕВНОТО ДЕЛО НА НИКОЛО
МАКИЈАВЕЛИ ВО 16-ВЕКОВНА ИТАЛИЈА
Eva Velinova M.A.
THE POLITICAL THOUGHT AND THE LITERARY WORK OF NICCOLO
MACHIAVELLI IN XVI CENTURY ITALY 203
- д-р Луси Караниколова**
ЗА РАСКАЗНОСТА ВО ЛИРСКИ КОНТЕКСТ
(Кон „Гулабии“ на Станко Враз)
Lusi Karanikolova Ph.D.
ON THE NARRATIVENESS IN LYRICAL CONTEXT (IN „GJULABII“ BY
STANKO VRAZ) 211
- д-р Махмут Челик, д-р Јованка Денкова**
ТВОРЕШТВОТО НА ХУСЕЈИН СУЛЕЈМАН ВО КОНТЕКСТ НА
ЦЕЛОКУПНАТА ТУРСКА КНИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦА
Mahmut Celik Ph.D., Jovanka Denkova Ph.D.
THE WORK OF HUSEIN SULEIMAN IN THE CONTEXT OF THE
OVERALL TURKISH CHILDREN'S LITERATURE 217
- д-р Марија Емилија Кукубајска**
КНИЖЕВНОСТА, КУЛТУРАТА, НАУКАТА И РЕЛИГИЈАТА
ЗА ПОИМАЊЕ НА КОНЕЧНОСТА И ВЕЧНОСТА
Marija Emilija Kukubajska Ph.D.
LITERATURE, CULTURE, SCIENCE AND RELIGION AND THEIR
APPROACH TO ASPECTS OF FINITENESS AND ETERNITY OF LIFE 223

м-р Снежана Кирова ХАКСЛИЕВИТЕ ПОГЛЕДИ НА ЛИТЕРАТУРА Snezana Kirova M.A. HUXLEY'S VIEWS OF LITERATURE	233
д-р Весна Мојсова-Чепишевска ПИНОКИО И ШЕЌЕРНОТО ДЕТЕ Vesna Mojsova-Chepisevska, Ph.D. PINOCCHIO AND THE SUGAR CHILD	239
м-р Наталија Поп Зариева КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА КАКО СРЕДСТВО И МЕДИУМ ЗА РАЗВИВАЊЕ ПОЗИТИВНИ МОРАЛНИ ВРЕДНОСТИ КАЈ МЛАДИТЕ Natalija Pop Zarieva M.A. LITERARY WORKS AS A MEANS AND MEDIUM FOR DEVELOPING POSITIVE MORAL VALUES WITH YOUNG PEOPLE	249
м-р Јадранка Бочварова, Зоран Павлов МОБИЛНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ Jadranka Bocvarova M.A. Zoran Pavlov STUDENTS' MOBILITY	257
д-р Трајче Нацев САКРАЛНА АРХИТЕКТУРА ВО ГРАДОТ БАРГАЛА ОД IV ВЕК ДО КРАЈОТ НА ПРВАТА ДЕЦЕНИЈА НА VII ВЕК Trajce Nacev Ph.D. SACRAL ARCHITECTURE IN THE CITY OF BARGALA FROM THE IV CENTURY TO THE END OF THE FIRST DECADE OF VII CENTURY	267

УДК: 37.02:81'25

Стручен труд
Professional paper

КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ

м-р Даринка Маролова¹

Апстракт: Денес консекутивно толкување е неразделен дел од секојдневието и толкувачот игра многу значајна улога во комуникација меѓу припадниците на различни јазични групи. Тоа се одвива во мошне комплицирани услови, бара соодветни компетенции и особини од толкувачот, а толкувачкиот процес се одвива во повеќе фази: слушање, декодирање, меморирање, бележење и продуцирање. При консекутивно толкување се врши трансфер на вербалните и невербалните елементи од еден јазик во друг со пренесување на суштинската пораката. Вербалниот трансфер може да биде по пат на буквален превод, транскрипција, транспозиција, модулација и адаптација.

Клучни зборови: *консекутивно толкување, белешки, буквален превод, транскрипција, транспозиција, модулација, адаптација*

CONSECUTIVE INTERPRETATION

Darinka Marolova, M.A.¹

Abstract: Today the consecutive interpretation is an integral part of everyday life and the interpreter plays a very important role in the mutual communication between members of different language groups. It occurs in very complicated conditions, requires appropriate competencies and characteristics from the interpreter and the interpreting process itself takes place in several stages: listening, decoding, storage, noting and producing. In the consecutive interpretation occurs a transfer of non-verbal and verbal elements from one language to another by transmitting the essential message. Verbal transfer is possible by literal translation, transcription, transposition, modulation and adaptation.

Key words: *consecutive interpreting, notes, literal translation, transcription, transposition, modulation, adaptation*

Вовед

¹⁾ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

Консекутивното толкување е доста актуелно во денешниот модерен свет, кој е во знакот на глобализацијата, на сè поголемите економски и политички соработки меѓу припадниците на различни држави, на развиените туризам, наука и техника кои и понатаму се развиваат сè повеќе и повеќе. Па и улогата и значењето на консекутивното толкување стануваат сè поголеми. Трансферот на содржините изразени со помош на јазичните средства од еден јазик на друг, односно од една културна средина во друга се одвива во неколку фази. Во овој труд ќе го проследиме процесот на консекутивното толкување со наведување на дефиниции, фази и примери од македонскиот, германскиот, англискиот и италијанскиот јазик при јазичниот трансфер од еден јазик во друг.

Консекутивно толкување

Поим

Консекутивното толкување се одвива во доста комплицирани услови. Толкувачот се соочува со дефицитарност на време, со оптоварување на меморијата и со посебен психички притисок поради присутноста на голем број слушатели, а некогаш и на целата јавност преку медиумите, па тој може да биде изложен и на оценување од страна на слушателите, меѓу кои се наоѓаат и стручни лица за одредена област, стручни лица за едниот или за двата јазика, а некогаш постои и ризик поради надворешни шумови транслатот да не допре до сите слушатели на соодветен начин. Па, како резултат на ваквите услови толкувачот може да се соочи со намалување на концентрацијата. Од друга страна, пак, позитивно е што толкувачот се наоѓа во близина на говорникот и контактира со него вербално и невербално, па така тој може да го следи ефектот од својот превод и да се наврати кон определен сегмент од говорот. Една од основните карактеристики на овој вид толкување е дека толкувачот прво го слуша излагањето, односно текстот искажан со изворниот јазик и толкува дури откако испраќачот на пораката завршил со изговарањето на дел од текстот или на целиот текст. Толкувачот има малку време да ја сфати пораката, затоа што веднаш по престанокот на говорењето треба да ја соопшти разбраната содржината на другиот јазик. Бидејќи при консекутивното толкување се оптоварува меморијата, за нејзино растоварување толкувачот прави белешки во исто време додека ја прима изворната порака.

Фази

Консекутивното толкување се одвива во неколку фази: слушање, декодирање, меморирање, бележење и продуцирање.

Најпрво толкувачот ја слуша содржината. Слушањето е тесно поврзано со разбирањето на пораката, а за да ја разбере тој ја расчленува,

односно ги декодира слушнатите јазични единици и ги трансформира во соодветни претстави и слики. Овде се поставува прашањето која е најмалата основна јазична единица, која го овозможува разбирањето на изворната порака. Одговорот на оваа дилема гласи: Најмалата единица која е важна за разбирањето на говорот е збор или зборовна група, кои со останатите реченични членови се поврзани преку акцентот и интонацијата. Следува фазата на меморирање, а за полесно меморирање толкувачот ја сведува пораката на нејзините клучни делови како би можел да ја запамти најлесно. Тој ја сведува пораката во мали значенски единици (зборови, синтагми или кратки реченици) кои во вид на асоцијации ќе му помогнат да ја пренесе истата во јазикот-цел, без да испушти некоја важна информација. Притоа може да му биде од голема помош користењето на системот за бележење. Тој ја бележи суштината на порака, а не секој слушнат збор, поради краткото време што стои на располагање. Основни карактеристики на бележењето се: воопштеноста која е резултат на дефицитарноста на време и принципот на вертикализам кој предвидува вертикално запишување, поточно запишување во дијагонала, кон десно и кон долу. Субјектот се става на прво место и тоа лево, еден ред пониско и малку десно се става глаголот, уште пониско и уште подесно се пишува објектот. Другите делови на реченицата се пишуваат десно покрај зборот на кој се однесуваат. Ако се присутни повеќе зборови со иста функција или ако има набројувања тие се наведуваат на исто место, само еден под друг. Оние зборови кои се важни а не спаѓаат во основната шема на бележење се бележат во заграда и тоа под зборот на кој се однесуваат. Секој почеток на нова идеја мора да се обележи, а сврзувачкиот елемент кој ја одредува врската меѓу одделните идеи се пишува на левата маргина пред почетокот на изразувањето на идејата во истиот ред со субјектот. Може да се врши скратување на зборовите, особено кај подолгите. Притоа најдобро е да се запишат првите и последните букви. Последните букви се важни за да може да се одреди видот и категоријата на збороформата (*извештај=извај, известува=извува*). Можно е и скратување на повеќе зборови во еден (*наместо зема учество – учествува, наместо да претпоставиме, во случај ако, кога би - ако²*). Може да се бележат и симболи. Симболот е знак за бележење на еден или повеќе предмети, појави или состојби. Симболите можат да бидат во вид на букви, асоцијации или изведени симболи. Како симболи-букви можат да се користат скратените имиња на земји и организации (*САД, ООН, ЕУ*), сообраќајните ознаки на држави и градови (*МК, СК, ВГ*), букви за поими кои се повторуваат често (*П=партија, К=комисија, У=установа*), цртежи што асоцираат на одредени предмети или појави (*крст=смрт, решетки=затвор, срце=љубов, писмо=порака*)

² Доколку значењето на овој сврзник ги покрива останатите значења на сврзници за условни реченици.

итн. Тие секогаш можат да се комбинираат со други симболи или кратенки. Толкувачот сам си ги измислува симболите или ги презема од веќе постоечките системи од знаци (сообраќајни знаци, пиктограми, амблеми, знамиња, грбови и сл.). При изборот на знак мора да внимава бележењето на знакот да не е потешко од пишувањето на зборот. Системот на бележење се развива со постојано вежбање дури да може толкувачот да ги користи знаците автоматски и без размислување. Само тогаш тие му се од помош (повеќе за системот на бележење кај Матисек, 1989). Следна фаза во консекутивното толкување е продуцирањето, односно прекодирањето на пораката во јазикот-цел. Во оваа фаза се прекодира бележаното и се соопштува слушнатото, разбраното, меморираното со помош на меморијата и на креативноста на толкувачот. Може да се каже дека толкувањето не е само бегло пренесување на содржините, туку создавање на нов текст.

Јазичен трансфер

Јазичниот трансфер во консекутивното толкување е можен по пат на буквален превод, транскрипција (заемка, калка), транспозиција, модулација и адаптација (Никодиновска, 2009).

Буквалниот превод (или структурно идентичен превод) е преведување збор за збор од изворниот јазик во јазикот-цел со пронаоѓање на соодветниот формален еквивалент. Овој вид не е препорачлив затоа што со него се создава текст кој или нема смисла или ја менува смислата на оригиналот. Оваа постапка може да биде од корист само кај преведувањето на термините кои имаат потполна еквиваленција, а тоа се најчесто броевите: *еден - eins* (герм.), *one* (анг.), *uno* (ит.); деновите во неделата: *понеделник - Montag* (герм.), *Monday* (анг.), *lunedì* (ит.); техничките термини: *камера - Kamera* (герм.), *camera* (анг. и ит.) и сл.

Транскрипцијата се користи кога ќе се најде на изрази што не се преведуваат. Ова најчесто се случува со личните имиња (антропонимија) и со географските поими (топономастика) кои или само се преземаат во оригинал, доколку се регистрирани во речниците и се исти во скоро сите јазици (*Берлион - Berlin*, *Урал - Ural*) или подлежат на транслитерација: *Шварцвалд - Schwarzwald* (герм.), *Даблин - Dublin* (анг.) или пак поради огромните фонолошки разлики се прилагодуваат кон фонетиката на јазикот на кој се толкува: *Келн - Köln* (герм.), *Kologne* (анг.), *Kolonia* (ит.). Форми на транскрипцијата се и заемката и калката. Заемката претставува предавање на непреводливите зборови и изрази какви што се, без да се преведуваат: *мајстор - Meister* (герм.), *конто - conto* (ит.), *спагети - spaghetti* (ит.), *лаптоп - lap top* (анг.). Ова е еден од начините на збогатување на јазикот со неологизми. Калката претставува заемање на синтагма од изворниот во јазикот-цел и нејзино калкирање во јазикот-цел, воведувајќи

притоа еден нов, невообичаен израз. Пример за калка од германскиот јазик во македонскиот е *die deutsche Elf* - германската единаесетка (се мисли на единаесетте фудбалери на германската национална репрезентација).

Транспозицијата е најчесто применуваната преведувачка постапка во консекутивното толкување. Таа е граматичка парафраза со помош на која значењето на изворниот текст се изразува преку различни лексички и граматички структури на јазикот-цел: *Se vikam Ana - My name is Anna* (анг.), *Ich heiße Anna* (герм.), *Mi chiamo Ana* (ит.).

Модулацијата (приближен превод) не се однесува само на промените на формата, туку и на промените на дискурсот. Овде се прави промена на пораката, со цел таа да биде во согласност со духот и со обичаите на јазикот цел: *Der Kunde ist König* (герм.) - *Муштеријата е секогаш во право*, *Ein Kerl wie ein Baum* (герм.) - *маж како карпа*, *He moved heaven and earth* (анг.) - *тој бараше и под дрво и под камен*, но постојат и такви, чии значења не се регистрирани туку се откриваат ad hoc: *Er macht einen großen Bogen um ihn.* (герм.) / *го одбегнува*, *It's raining cats and dogs* (анг.) / *врне многу силно*. *Проредот треба да биде 1,0*.

Овде мора да се спомне и метафората која може да претставува проблем во толкувањето, па при соочување со неа најдобро би било таа да се доближи до слушателот со тоа што или ќе се употреби друга метафора, својствена за јазикот-цел која ќе ја има истата функција: *Die dunklen Zeiten sind gekomten* (герм.) / *Дојдоа мрачните времиња*, *a cielo aperto* (ит.) / *под отворено небо* или ќе се пренесе задната намера што ја носи метафората: *Er bietet es wie saures Bier.* (герм.) / *По секоја цена тој сака да се ослободи од нештото*.

Додека метафората е поместување по сличност, метонимијата е поместување на значењето по блискост. Овде не постои никаква сличност меѓу двата елемента, туку асоцијација. *Bevo un bicchiere di acqua* (ит.) / *Ich trinke ein Glas Wasser* (герм.) / *I'm drinking a glass of water* (анг.) / *Пијам чаша вода*.

Адаптацијата е постапка која се состои во адаптирање на една ситуација во друга, во случај кога ситуацијата што е опишана во изворниот текст не постои во јазикот цел или кога не одговара на навиките и обичаите на примателите на преводот. Тоа е форма на слободно преведување во кое можат да бидат внесени измени за изворниот текст да му стане поблизок и поприватлив на примателот. На пример, како ќе се преведе зборот сејач во пустинска средина или како ќе се преведат називите за четирите годишни времиња онаму каде што има само две. Во тој случај толкувачот наоѓа појави и концепти блиски на слушателите на преводот. На пример, македонскиот израз *Коледарски колачиња* ќе се адаптира со *Weihnachtsküchen* (герм.) кој е својствен за германската средина или *la Befana* (ит.) ќе се адаптира со *Баба Пога*.

Заклучок

Во секоја форма на комуникација доаѓа до загуба, а загубите се уште поголеми при толкувањето, затоа што дури да стигне пораката од говорителот до толкувачот и понатаму од толкувачот до крајниот слушател таа се модифицира (повеќе кај Лефеве, 1981). Затоа велеме дека е невозможно да се преведе оригиналот од збор до збор, со сите детали и со истата граматичка и лексичка структура од изворниот на јазикот на преводот. Ова последното, поради непостоењето на два јазика кои имаат апсолутно иста лексика и граматика. Но дополнителни тешкотии претставуваат и фактите дека консекутивниот толкувач е под постојан притисок од времето, неговата меморија се оптоварува со многу информации и тој е изложен пред јавноста, што му создава дополнителен психички притисок. Поради тежината на ова занимање, толкувачот освен тоа што треба да поседува извесни карактеристики и соодветно образование, треба да биде и запознаен со постапките, односно стратегиите кои би можел да ги искористи при допир со јазични елементи во изворниот јазик кои немаат целосен формален еквивалент во јазикот-цел. Тогаш буквалниот превод е невозможен, па се препорачува толкувачот да посегне по една од следниве постапки: транскрипција, но притоа мора да се внимава што и како ќе се транскрибира; транспозиција, со која потемелно се занимава контрастивна лингвистика, а толкувачот владеејќи ги двата јазика, е запознаен со системите на двата јазика, модулатија, притоа толкувачот треба да прави промени на оригиналот, со цел соодветно да се разбере пораката и адаптацијата да му го доближи оригиналот на читателот.

Библиографија

1. Арсова, Николик, Лидија: „Преведување, теорија и практика“. Скопје: Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, 1999.
2. Kade, Otto: “Vermittelte Kommunikation, Sprachmittlung, Translation“, Leipzig: WEB Verlag Enzyklopedie, 1977.
3. Kautz, Ulrich: „Handbuch Didaktik des Uebersetzens und Dolmetschens“. München: Iudicium, 2002.
4. Lefevere, André: „Programmatic Second Thoughts on „literary” and „translation”, London and New York: Routledge, 1981.
5. Matyssek, Heinz: „Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher, Teil I“, Heidelberg: Julius Groos Verlag 1989.
6. Никодиновска, Радица: „Дидактика и евалуација на преведувањето од италијански јазик на македонски и обратно“. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 2009.
7. Симоска, Силвана: „Преведувањето наспрема толкувањето: теоретски пристапи и дидактички последици, во Годишен зборник“ – Филолошки факултет „Блаже Конески“, кн. 30. Скопје: Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, 2005.